

11.03.2025

6-А-Б кл.

Історія

вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Скіфи на території України.

Мета: розкрити особливості суспільного розвитку племен скіфів у період ранньої залізної доби; з'ясувати причини появи майнової та соціальної нерівності, появи найдавніших держав на території України; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, робити висновки, будувати структурно-логічні схеми, працювати з історичними текстами; познакомити з поняттями і термінами: «залізна доба», «кочовики», «Велике переселення народів», «скіфи», «нерівність», «пектораль»; формувати стійкий інтерес учнів до вивчення історії.

Актуалізація опорних знань

Охарактеризуйте племена киммерійців за планом:

*Час існування на території України

*Населення

*Територія, яку займали

*Основні заняття

*Суспільне життя

*З ким воювали

Синтез думок: поясніть поняття й терміни

Мотивація навчальної діяльності

Наші предки – слов'яни з'являються на історичній арені I – II ст. н. е. Греки прийшли до Північного Причорномор'я у VII ст. до н. е. Чи були ці землі порожніми, коли чорноморське узбережжя колонізували греки? Якщо ні, то які народи проживали на прабатьківщині слов'ян? Що залишили вони у спадок прийдешнім поколінням?

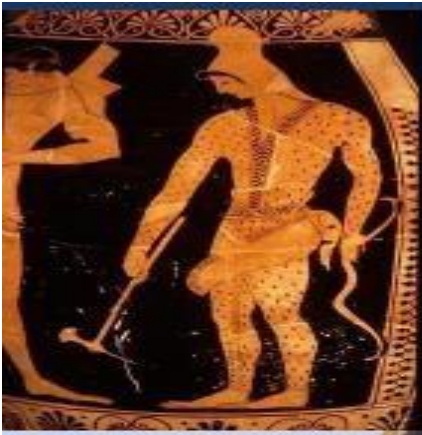
Вивчення нового матеріалу

Робота з поняттями (занотуйте)

Кочівництво – це форма господарювання й побуту, в основі якої лежить скотарство із сезонним переміщенням худоби й населення. Річ у тім, що великі стада чи отари швидко поїдають траву, тому кочівники змушені переганяти їх з одного пасовища на інше. Лише на певний час вони зупинялися в місцях, багатих на траву та воду. Найкраще для кочівництва підходили степи.

Велика Скіфія — назва держави, що існувала у Північному Причорномор'ї в VII—IV ст. до н.е.

Скіфи – кочові племена, що витіснили кімерійців на теренах Північного Причорномор'я та проживали там від початку VII до III ст. до н.е.

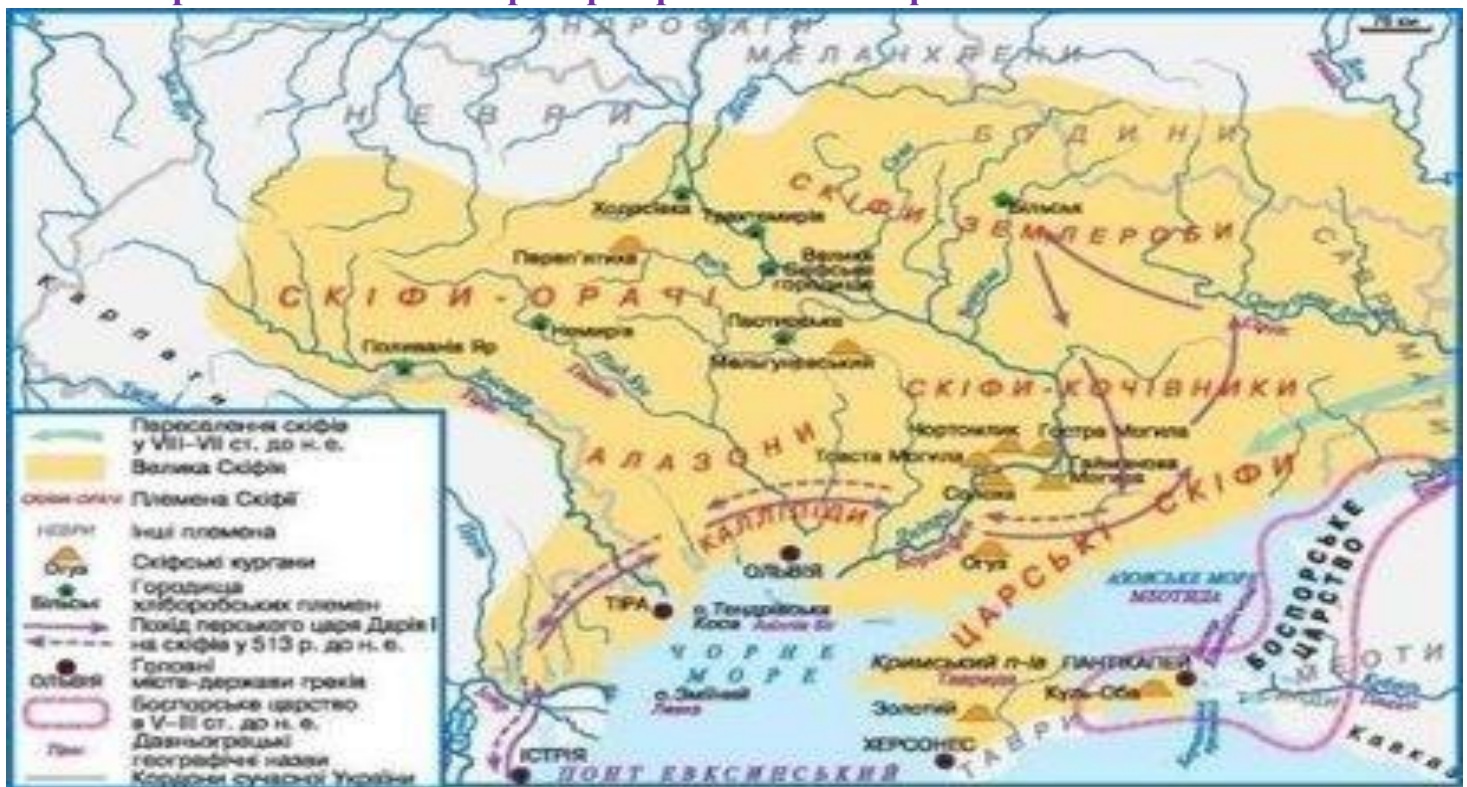

Скіфи на території України.

- Скіфи – войовничі кочові племена, що заселяли територію між річками Доном, Дунаєм та Дніпром, а також частину Криму у VII – III ст. до н. е.

Робота з картою: визначимо територію розселення скіфів

Бесіда:

1. Коли на теренах українських земель панували скіфи?
2. Як називалася держава скіфів? Які народи її населяли?
3. Які групи населення Великої Скіфії позначили на карті історики за свідченнями Геродота?
4. Визначте за назвами груп скіфів заняття жителів Великої Скіфії.

Основні заняття:

- **Скіфи-кочівники** – розводили коней.
- **Скіфи-орачі і скіфи-землероби** вели осілий спосіб життя і займалися землеробством, використовували дерев'яний плуг.
- Займалися садівництвом, ремеслами, торгівлею.

**Велику роль у житті скіфів
відігравала військова справа.**

- Найдавнішими спорудами на території України є **кургани**. Їх називали “**пірамідами південних степів**”, оскільки перші скіфські кургани – ровесники єгипетських пірамід.
- Поряд з ними виросли й давні скульптури, які згодом стали називати **кам'яними бабами**.

Робота з першоджерелами

Геродот про природу Скіфії

В усій цій країні, яку я описав, зима така сувора, що нестерпний мороз триває вісім місяців, так що коли проллєш воду, то від цього на землі не буває болота, але коли розпалиш вогонь, може бути багнюка. Одна з рік Скіфії — це Істр. Далі за нею йде Тірас... Третя ріка — це Гіпаній... Четверта ріка — це Борисфен... Серед інших рік Борисфен найбільш корисний людям, бо навколо нього найкращі й найпоживніші пасовища для худоби, і дуже багато в ньому риби, приємної на смак, і вода в ньому дуже чиста, порівняно до інших із каламутною водою, і ниви навколо нього чудові, а там, де не засіяно, виростає висока трава. А в його гирлі відкладається багато солі. І великі риби в ньому без колючих кісток, що їх називають антакаями. Для харчування ця ріка дає ще і багато чого іншого, гідного всякої уваги.

Бесіда:

1. Чим клімат Скіфії (території сучасної України), за описом Геродота, відрізнявся від клімату вже вивчених вами країн?
2. Яку користь для господарювання людини приносили багатства Борисфена?

Хвилинка відпочинку. Гімнастика для очей

https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf

Робота з візуальними джерелами

Відомий український археолог **Борис Мозолевський** у 1975 р. знайшов у скіфському кургані пектораль .

Вечірній пруг — як скіфська гривна шийна

ІСТОРИЧНА ЦІКАВИНКА

Геродот про життя і звичаї скіфів розповідав, що зветься вони кочовиками, бо в них немає хат, а живуть вони в кибитках, з яких найменші бувають чотириколісні; вони цілком закриті *ловстю* — цупким матеріалом з вовни; вони непроникні ні для води, ні для снігу, ні для вітрів.

У ці вози запрягають по дві й по три пари волів. У таких кибитках їдуть жінки, а чоловіки мандрують верхи; за ними сунуть отари овець, стада корів і табуни коней. На одному місці живуть, доки вистачить трави для худоби, а потім переходять в іншу місцевість.

Їдять варене м'ясо, п'ють молоко.

- У III ст. до н. е. Велика Скіфія занепала. Зазнавши поразки в боях із племенами сарматів, царські скіфи та скіф-кочівники відійшли на південь і створили **Малу Скіфію** зі столицею в Неаполі (нині передмістя Сімферополя).
- Перестала існувати в III ст. н. е.

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Історичний диктант.

З поданих тверджень оберіть ті, що стосуються киммерійців (К), та ті, що стосуються скіфів (С) або й тих, й інших.

- 1) Курган Товста могила.
- 2) Їм належала першість у використанні коней для верхової їзди.
- 3) Воювали з Урарту.
- 4) Займалися землеробством?
- 5) Пектораль.

- 6) Першими почали використовувати кінну зброю.
- 7) На нашій території перебували у IX–VII ст. до н. е.
- 8) Скотарі-кочовики.
- 9) На нашій території перебували у VII – III ст. до н. е. 10) Прийшли зі Сходу.
- 11) На нашій території перебували у VII – III ст. до н. е. 12) «Кобилодоїльці».

Перегляньте відео: <https://youtu.be/5WXaCEN04Ek?si=aUnd8WNnsWzE7vGc>

Домашнє завдання:

- Прочитати §41.
- Заповнити таблицю за зразком на стор. 186 (скіфи).
- Повторити тему Ахейська цивілізація.

Завдання надсилайте на освітню платформу Human, або на ел. адресу nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіхів у навчанні!